

УДК785.6.087.68:78.079(100)

КОНЦЕРТИ ХОРОВОЇ МУЗИКИ У ПРОЕКТАХ МІЖНАРОДНОГО ФЕСТИВАЛЮ “КИЇВ-МУЗИК-ФЕСТ”: КУЛЬТУРОТВОРЧА СУТНІСТЬ

Ірина БЕРМЕС

*Кафедра методики музичного виховання і диригування,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
вул. І. Франка, 24, Дрогобич, Україна, 82100,
тел.: 032-44-21-524; e-mail: irynabermes@ukr.net*

Розкрито культуротворчу природу хорових заходів “Київ-Музик-Фесту”. Виокремлено пріоритети репертуарної політики хорових колективів, охарактеризовано найпримітніші концерти, спираючись на матеріали періодики.

Ключові слова: “Київ-Музик-Фест”, хоровий колектив, репертуар, диригент, концерт, фестиваль.

Про актуальність проблематики, пов’язаної з хоровим виконавством, свідчить потужний музичний фестивальний рух, який зародився в період незалежності України як цілком нова мистецька форма, котра сьогодні стала важливою складовою національного культурного процесу. Він породжує додаткові можливості для виявлення культуротворчої здатності, свободи, активності хорових колективів, особливо в умовах глобалізації суспільства, масової комп’ютеризації та віртуального спілкування. Саме виконавська природа хорового колективу найяскравіше проявляється в культуротворенні, вкоріненому в самій природі людини, що має глибинне підґрунтя – “творчу роботу духа” (М. Бердяєв).

У музичному фестивальному русі України “першою ластівкою” став “Київ-Музик-Фест” – своєрідна візитівка столиці, заснований 1990 року. Це щорічна мистецька акція, 2014 рік для якої став ювілейним – двадцять п’ятим, що підтверджує її значущість і стабільність, незважаючи на досить складні економічні та соціокультурні реалії держави.

Про концертні заходи фестивалю кожного року з’являється низка статей у періодиці: передусім про прем’єри, найбільш вдалі виступи виконавських колективів, роздуми про здобутки чи втрати тощо. Це матеріали пера М. Загайкевич, Г. Степанченко, Н. Костюк, А. Луніної, Б. Сюті, А. Афоніної, О. Галузевської, С. Пирогова, Ю. Чекана, Р. Юсіпея, Ю. Бенті, А. Головань та ін. Хорові концерти хоча й були предметом уваги науковців, проте не виокремлювалися в одній статті з метою зібрання й узагальнення емпіричного матеріалу про їхню динаміку в межах “Київ-Музик-Фесту”.

Естетичний модус “Київ-Музик-Фесту” – академічний. Автором ідеї фестивалю, директором і художнім керівником упродовж 1990–2001 років був видатний український композитор, педагог, диригент, музично-громадський діяч І. Карабиць. Одним із мотивів започаткування цього фестивалю були застійні явища

в українській музичній культурі в радянський період, пов'язані з ідеологічною доктриною. Ініціатори та засновники “Київ-Музик-Фесту” ставили перед собою завдання поживати музичне життя та розширити формат оглядів, навіть перевищити “творчі звіти” пленумів Спілки композиторів. Вони також прагнули популяризувати українську музику і продемонструвати, що вона займає гідне місце у світовому музичному просторі. Найбільше цій мрії відповідало гасло “Київ-Музик-Фесту”, що запропонувала музикознавець М. Загайкевич, – “Музика і Світ – Світ і Музика”. Показово, що цей міжнародний академічний фестиваль уперше репрезентував українську музику як самостійне явище, яке пододало ідеологічні настанови та здобуло визнання в світі. М. Скорик вважає, що він є форумом “українських композиторів, де вони можуть показати свої твори, які, на жаль, у загальній практиці філармоній чи інших концертних установ майже не звучать. Можна стверджувати, що “Київ-Музик-Фест” – це чи не єдина можливість почути нові твори українських композиторів...” [21, с. 5], причому “основним критерієм відбору музики для концертного виконання на форумі завжди мусить лишатися високий художній рівень музичного твору” [20, с. 2].

Фестивальні програми вибудовуються з традиційних концертів-блоків за такими критеріями: жанровими (симфонічні, камерні, хорові концерти), статусними (відкриття, закриття, “діалоги”), тематичними (присвячені певному жанру, епосі чи стилістичному напрямку, як-от: “Звучать раритети” (2010), “Українська рапсодія”, “Душе моя” (2011) тощо). На “Київ Музик Фесті” композиції сучасних майстрів (українських і зарубіжних) звучать поряд із українською класикою (творами М. Лисенка, Б. Лятошинського, Л. Ревуцького та ін.). Фестиваль стимулює композиторів до написання опусів, пошуку нових художніх орієнтирів, адже озвучуються вони найкращими виконавськими колективами. Саме на концертах цього найбільшого в Україні музичного форуму вперше прозвучали талановиті твори українських композиторів: Симфонія-елегія “Ворзель” Л. Грабовського, “Молитва Катерини” І. Карабиця (1992), “Поема скорботи” Є. Станковича (1994), симфонія “De profundis” В. Губаренка (1996) та ін. Гідне місце у програмах, окрім симфонічної, камерної, займає і хорова музика, що стала невід’ємною складовою фестивалю. З кожним роком кількість хорових концертів помітно зростає. Це можна простежити за програмами фестивалю. Так, 1990 року відбувся лише один концерт, у якому прозвучали “Літургія” Л. Дичко, “Рим уночі” (вірші Ф. Тютчева) Б. Лятошинського, “Сонце заходить” (сл. Т. Шевченка) С. Людкевича, “Щедрівка” О. Яковчука, “Три хори” (сл. І. Драча) В. Степурка, Концерт для хору В. Зубицького (частини I, II і VI), “Кам’яний сон” (сл. Л. Костенко) М. Колесси, “Всем усопшим” М. Шука, кантата “Іван Підкова” (сл. Т. Шевченка) В. Камінського, “Сто літ” С. Яременка (Канада), Концерт для хору (на народні тексти) Г. Успенського [28]. Їх озвучили Київський камерний хор ім. Б. Лятошинського під орудою В. Скоромного, державна академічна чоловіча капела ім. Л. Ревуцького (художній керівник Б. Антків) і Житомирський камерний хор під керуванням О. Вацека.

Французький композитор і диригент українського походження М. Кузан так відгукувався про цей фестиваль: “Мешкаючи в Парижі, я зовсім не знав української музики, і нині вона стала для мене справжнім відкриттям. Вже з перших днів фестивалю зрозумів, що її вповні можна поставити на міжнародний рівень” [6, с. 3].

У 1991 році відбулося два концерти хорової музики. У першому прозвучали твори Ю. Алжнева (“Співомовки” концерт для хору, сл. народні), А. Гайденка

(“Брате мій, хорвате”, сл. М. Томенка, “Мій рідний край”, сл. М. Сингаївського), М. Шука (“Усі зорі зеленіють”, сл. А. Криворучко), Л. Донник (“Побратався сокіл з сизокрилим орлом”, “Ішли гори з долинами”), І. Ковача (“Пісня Ассоль” для хору, сопрано, флейти і вібрафона), Г. Цицалюка (“Тече вода з-під явора” для баритона і хору, сл. Т. Шевченка), Т. Кравцова (“І небо невмите”, сл. В. Сосюри) у виконанні камерного хору ім. М. Леонтовича (Харків, диригент Ю. Бабій) і жіночого хору музично-педагогічного факультету Київського державного педагогічного інституту ім. М. Горького (диригент П. Ніколаєнко). У другому – хорові твори Л. Дичко, В. Зубицького, І. Щербакова, В. Степурка, Г. Саська, В. Рунчака, В. Філіпенка, В. Мужчиля виконали Київський камерний хор ім. Б. Лятошинського (В. Скоромний), “Дзвони” (Д. Радик), хор Богуславського педагогічного училища (О. Юзефович).

На третьому фестивалі твори К. Стеценка, М. Леонтовича, М. Вербицького, П. Чеснокова, Л. Дичко, Б. Фільц, І. Кириліної, В. Степурка, Ю. Алжнева, М. Чембержі, М. Шука, І. Щербакова та ін. представили камерний хор “Київ” (диригент М. Гобдич), дитячий хор Держтелерадіомовної компанії України (диригент Т. Копилова), хоровий ансамбль “Свят-Коло” Макарівського РБК (керівник В. Степурко).

“Про громадянську заангажованість сучасних хорових творів та їх щільний взаємозв’язок із літературними процесами” четвертого “Музик Фесту” розмірковує М. Загайкевич. “Прикладом може послужити нова, щойно написана кантата-симфонія В. Камінського “Україна. Хресна дорога”, основою якої стала напрочуд своєрідна і глибоко патріотична поезія І. Калинця. Монументальністю задуму, жанровими ознаками твір певною мірою розвиває лінію, накреслену славнозвісним “Кавказом” С. Людкевича. Подібні тенденції відображає також низка інших хорових творів – кантата “Чорнобильські дзвони” В. Філіпенка – Л. Татаренка, “Спить і здригається рідна земля” Г. Цицалюка – С. Черкашенка, реквієм “Стражденна мати” А. Гайденка – В. Забаштанського, “Дума про тридцять третій” Г. Саська – М. Ткача та ін. Виразно проявився і характерний для української хорової творчості фольклорний нахил (Фольклорна сюїта № 3 О. Некрасова, майстерні обробки обрядових пісень Б. Фільц тощо” [9, с. 4].

У 1994 році слухачі мали змогу почути твори розмаїтої образної тематики та жанрово-стильової сфери, а саме: “Отче наш” М. Вербицького, “Богородице Діво” М. Вериківського, “Алілуя” О. Кошиця, “Господи, помилуй”, “Співайте Господові”, “Услиши мя, Господи”, “Блажен муж” В. Степурка, “Молитву до Пресвятої Богородиці” Б. Фільц, “Літургію” Л. Дичко, “Молитву Господню” М. Дремлюги; “Занадився журавель”, “Весілля мухи” (фольклорні імпровізації на теми українських народних пісень) О. Некрасова, “Веснянка” та “Стоїть явір над водою” (сл. народні) В. Стеценка, твори І. Кириліної, В. Сильвестрова, М. Степаненка та ін., які озвучили хори “Хрещатик”, “Київ”, “Думка”, “Відродження”.

Сьомий “Київ-Музик-Фест” у 1996 році опинився під загрозою проведення через брак фінансування. Втім, він відбувся, завдяки небайдужим людям і меценатам. Було влаштовано два концерти хорової музики, в яких брали участь камерний хор “Київ” і державна академічна хорова капела України “Думка”. Прозвучала ораторія Л. Дичко “І нарекоша ім’я Київ”.

У 1997 році, на VIII міжнародному музичному фестивалі, палітра хорових творів, які звучали, була дуже широка та різноманітна: духовна і світська музика,

опрацювання народних пісень. Так, камерний хор ім. П. Майбороди Національної радіокомпанії України (диригент В. Скоромний) і “Класик-хор” студентів кафедри хорового диригування Київського державного інституту культури (Д. Радик) виконали твори українських і зарубіжних авторів: О. Рудянський “Вірую” – молитва з “Букваря південноруського” Т. Шевченка, А. Гайденко “Стражденна мати” (текст канонічний), “Чотири сонети з чотирма епіграфами” (сл. Дж. Брауна), Л. Матвійчук “Два псалми” (на вірші Т. Шевченка і канонічні тексти), А. Золкін “Осінні думи” – диптих (сл. І. Франка). Прозвучали також твори зарубіжних майстрів: “Canzonetta di Natalie”, “Messa in Re” (фрагменти) Ю. Свідера, “Пісні кохання” (фрагменти) Й. Брамса. Програму другого відділу склали такі композиції: Б. Лятошинський “Три хори” на сл. О. Фета, Ю. Шамо “Український рекієм” (сл. Л. Реви та канонічні тексти), В. Мужчиль “Хай святиться ім’я Твоє” – кантата-поема (фрагменти), Л. Бернстайн “Три хори” (на французькі тексти), П. Мольнар “Фергнюкт”, В. Зубицький “Concerto-strumentale” для хору, солістів та інструментального ансамблю. На слухну думку В. Муратової, “не знаючи видатних досягнень світової сучасної музики, ми не зможемо гідно оцінювати досягнення своїх співвітчизників. У цьому – вище призначення Міжнародного українського фестивалю “Київ-Музик-Фест”. Порівнювати, вчитися, розмірковувати – це як повітря для професіоналів” [17, с. 4].

Другий концерт відбувся за участі камерних хорів “Хрещатик” (керівник Л. Бухонська) та “Софія Київська” (керівник М. Пікульський). Його програма вирізнялася поєднанням духовної музики з потужним пластом народнопісенної спадщини в композиторському опрацюванні. Твори духовної тематики були представлені ірмологієм “Свят, свят Господь Савооф”, “Молитвою до Святого Духа”, “Приїдіте, поклонімося” В. Польової з циклу “Сім молитов до Ісуса Христа”, “Ad te levavi” (текст канонічний) Х. Шолта, “Нехай воскресне Бог” (Псалом Давидів, текст канонічний) В. Степурка. Прозвучало кілька оригінальних творів: Г. Ляшенко “Перший сніг” з кантати “Вітражі і пейзажі” (сл. Б.-І. Антонича), В. Камінський (Латвія) “Tuvums” (“Близькість”, сл. Г. Селги), М. Денисенко “Мадригали” (на вірші С. Майданської). Українська народна пісня, як провідний носій “формування людського духу” (М. Новосад) була репрезентована в “прочитанні” В. Стеценка – “Веснянка”, О. Скрипника – “Ой нині свято Яна”, “За горами сонце палає”, О. Некрасова – “Іди-іди, дощику”, “Весілля мухи”, В. Ронжина – “П’ять українських пісень” – сюїта-симфонія для мішаного хору та ударних інструментів, Л. Яценка – “Ой по горі, по долині” [28].

На “Київ Музик Фесті – 2000” “географія” композиторів і хорових колективів значно розширилася. Важливу рису цього міжнародного “музичного марафону” виокремила М. Загайкевич: “У концертах одинадцятого “Музик Фесту” вражало повернення його музичного змісту до духовності й релігійної тематики. І це закономірно, зважаючи на пам’ятний для всього світу ювілейний 2000 рік від дня народження Христа, а також характерне для пострадянського періоду бажання заповнити духовну прірву, що утворилася за десятиліття панування войовничого атеїзму” [17, с. 2].

Концертні програми під назвою “Хорові антифони” озвучили муніципальні камерні хори “Київ” (М. Гобдич) і “Хрещатик” (Л. Бухонська), державна академічна чоловіча хорова капела України ім. Л. Ревуцького під орудою Б. Антківа, жіночий хор “Brevis” Київського педагогічного коледжу ім. К. Ушинського (диригент А. Юдін).

Вони виконали хоровий концерт № 24 А. Веделя “К тобі, Господи, воззову”, “Іже херувими” з “Літургії” М. Березовського, “Тіло Христово” М. Дилецького, “Святий Боже”, “Алилуя”, “Свят Господь Саваоф” із “Літургії” М. Леонтовича, “Камо поїду от лица Твого” (псалом № 138:7-10) з хорового концерту М. Лисенка, “Да ісправиться молитва моя” з “Літургії” Д. Бортнянського, твори сучасних композиторів – Л. Дичко (“Нехай царствує”, “Прийдіть, поклонімося” з Літургії № 1), Є. Станковича (“Як любі оселі Твої, Господи Саваоте” – псалом № 83), В. Зубицького (псалом № 142 “Молитва”), В. Степурка (псалом № 136 Давидів “Дякуйте Господу”) [17, с. 2] та ін. Н. Костюк акцентує: “Завдяки особливостям храмової акустики різноманітні колористично-тембральні зіставлення та навіть віртуозні фрагменти прозвучали надзвичайно ефектно. Незвична для сучасного слухача “сценографія” сприяла максимальній динамічності виступу” [12, с. 9].

Духовна хорова музика сучасних українських композиторів (Л. Донник, С. Острової, М. Шука, В. Польової, В. Мужчиля) вперше була інтерпретована муніципальним камерним хором “Хрещатик”.

Із 1998 року постійним учасником форуму був Чернігівський камерний хор ім. Д. Бортнянського під керівництвом Л. Боднарука. На “Київ-Музик-Фесті – 2000” колектив представив різножанрову, різностильову музику, кілька прем’єрних творів, а саме: “Господи помилуй”, “Отче наш” Т. Хмельницької, “На себе дивляться ліси” (сл. Л. Костенко) В. Кафарової, українську народну пісню в опрацюванні В. Підгорного “Ой чий то кінь стоїть”, “Слава народу” Л. Яценка (на власний текст), “Три тропарі вечірні” О. Чистої, “Прильну к стопам Пречистой”, “Одухотворенность мира”, “В закате дня” (сл. Ю. Нестеренка) О. Рудянського та ін. Завдяки такій творчій спрямованості колектив отримав оцінку “активного пропагандиста нового репертуару” [8, с. 8].

Хорові концерти на XII фестивалі (2001 року) вирізнялися особливим емоційним наповненням співу жіночого студентського хору “Павана” Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова, муніципальних камерних хорів “Хрещатик” і “Київ”, чоловічої хорової капели ім. Л. Ревуцького. У їхньому виконанні прозвучали оригінальні композиції М. Дилецького, А. Веделя, М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка, М. Вербицького та ін. “Винятково цікавою сторінкою... стали твори сучасних авторів – “Псалми” Б. Фільц, фрагменти з Літургій Л. Дичко, псалом “З глибини зиваю до Тебе” В. Губи, “Отче наш” та “Псалом” Ю. Іценка, “Молитва” та “Псалом” В. Зубицького та ін. ... Національна традиція напрочуд виразно прозвучала у щирих молитовних зверненнях фрагменту Урочистої Літургії Л. Дичко – “Святий Боже” (хор “Київ”)” [11, с. 6], – наголошує Н. Костюк.

Своєрідністю виконавської манери порадували виступи Чернігівського та Вінницького камерних хорів, які озвучили хоровий концерт “Краю мій” і “Три пісні про Київ” Л. Дичко.

З кожним роком хорова музика на “Київ-Музик-Фесті” ставала суспільним надбанням “не тільки завдяки фізичному існуванню в тоносфері сучасності, а й у результаті її усвідомлення громадською думкою” [27, с. 4], вона викликала значний інтерес у слухачів. Саме тому стильовий і жанровий спектр щоразу збагачувався, відповідно, й художні платформи концертів хорової музики віддзеркалювали потреби часу. Це простежується у програмах 2003 року і наступних років. Так, 2003 року хор “Відродження” Криворізького державного

музичного училища (диригенти Л. Красильникова, В. Заволгін) виступив у концерті духовної музики з такою програмою: Д. Бортнянський – хоровий концерт № 32 (частини 1, 2), П. Чесноков “Заступнице усердная”, В. Калінніков “Тебе поем”, К. Стеценко “Милість спокою”, В. Степурко “Дякуйте Господу”, К. Варгін (Росія) “Благослови, душе моя, Господа”, Л. Дичко “Отче наш” із Літургії, О. Яковчук “Щедрівка”.

У межах XIV міжнародного фестивалю “Київ-Музик-Фест – 2003” відбувся ще один концерт, у якому брали участь хор “Відродження” Криворізького державного музичного училища (перший відділ) і муніципальний камерний хор “Хрещатик” (другий відділ). У виконанні студентського колективу прозвучали оригінальні твори Л. Донник (“Акафіст до ікони Пресвятої Богородиці”, сл. С. Сапеляка), М. Стецюна (“Козацький плач”, сл. О. Марченка), І. Гайденка (“Ой, ти пташко”, сл. Г. Сковороди), В. Дроб’язгіної (“Є на світі доля”, сл. Т. Шевченка), Ю. Щуровського (“Дівоча пісня”, сл. Т. Шевченка), С. Турнеєва (“Душа улыбається”, сл. Л. Лазор), В. Мартинюк (“Зове рідна мати”, сл. В. Крищенко).

Хор “Хрещатик” запропонував інтерпретацію таких творів: “Вічна пам’ять” Ю. Іщенка, “Херувимська” Є. Льонка, “Спаси мене, Боже” (на вірші Т. Шевченка), Псалом 53 М. Скорика, “Богородице Діво, радуйся” В. Польової, “Богородице Діво, радуйся” І. Щербакова, “Вереск” В. Торміса, “Осінь” (сл. В. Сосюри) Г. Майборода, “Елегія”, “Фіолетовий блюз” С. Бедусенка, “П’ять пасторалє” (на тексти болгарських народних пісень) М. Шука, “Купайло” В. Тиможинського, “На сопілку вечір грає” (сл. В. Сосюри) Б. Фільц, “Мелодія” (аранжування для хору М. Гобдича) М. Скорика.

На фестивалі Національною заслуженою академічною капелюю “Думка” (диригент Є. Савчук) та Національним заслуженим академічним симфонічним оркестром України (диригент В. Сіренко) було озвучено кантату-поему “Гамалія” (сл. Т. Шевченка) для мішаного хору та симфонічного оркестру М. Скорика, якій, на думку Х. Флейчук, притаманна “Свіжість” і, водночас, доступність музичної мови..., довершено-пропорційно вибудована форма, глибоко органічне злиття музичного і словесного начал, оправдано ефектна зображальність оркестру...” [26, с. 252] і виконання якої “аудиторія зустріла стоячи із вигуками захоплення” [24, с. 5].

Дитячий зразковий хор “Веснівка” міжнародного центру культури і мистецтв (диригент Ж. Сосновська) виконав кантату Л. Шукайло “Пори року” та “Litanies a la Vierge Noire” Ф. Пуленка.

Камерний хор “Gloria” та камерний оркестр “Leopolis” (м. Львів) під орудою В. Сивохіпа представили “Pater Noster” М. Шведа, “Латинську месу” О. Щетинського, “В воздухах плавають ліси...” Б. Фроляк (на тексти Б.-І. Антонича), “Stabat Mater” Б. Сегіна [28].

Окрім того, в хорових концертах брали участь муніципальний камерний хор “Київ”, Чернігівський камерний хор ім. Д. Бортнянського, академічний хор студентів кафедри хорового диригування Київського національного університету культури і мистецтв, які “відтворили” твори українських композиторів – Г. Гаврилець, В. Польової, В. Степурка, В. Стеценка, Б. Стронька, М. Стецюна, Н. Андрієвської, А. Золкіна, О. Скрипника, О. Попової, М. Попова, Г. Хазової, Г. Ковальової, О. Некрасова та ін.

Розмаїття хорових колективів і музики, представленої ними, сила їхнього емоційно-естетичного впливу засвідчили життєдайність хорового жанру, “Київ-Музик-Фест” для якого став аренною виконавсько-інтерпретаційних “прем’єр”.

На XV Фесті відбулося вісім хорових концертів, у програмах яких прозвучали “Ангел вопієше” М. Вербицького, “Херувимська” М. Лисенка (хор хлопчиків та юнаків державної заслуженої академічної чоловічої хорової капели України ім. Л. Ревуцького), “Літургія” Л. Дичко, “Молитва” В. Зубицького (камерний хор “Кредо”). Камерний хор “Gloria” та камерний оркестр “Leopolis” зі Львова представили слухачам композиції сучасних авторів – Б. Фроляк, Ю. Ланюка, О. Щетинського. Чернігівський камерний хор ім. Д. Бортнянського “у своїй програмі органічно поєднав духовну, народну та сучасну музику” [10, с. 4].

Шістнадцятий “Київ Музик Фест” продемонстрував високий музичний “продукт” у жанрі хорової музики. Відбулося сім концертів, у яких прерогатива належала творам духовної тематики. “Канонічні” музичні “молитви” (А. Кравченко) Д. Бортнянського, К. Стеценка, М. Мусоргського виконували хорова капела “Дзвіночок” (хормейстер Ж. Бугай), дитячий хор “Вогник” (диригент С. Степаненко), церковний хор “Видубичі” (регент В. Віняр), хорові мініатюри Л. Дичко, М. Шука, Г. Кузіної, І. Щербакова, І. Небесного, І. Тараненка – камерні хори “Кредо” під орудою Б. Пліша, “Світилен” НСКУ (диригент Т. Яцкулинець), хорова капела “Думка” під керуванням Є. Савчука. Ці колективи “стали традиційними репрезентантами якісного, злагодженого виконання на Фесті” [13, с. 4].

Різноманітну панораму фестивалю збагатили виступи камерних хорів “Київ” і “Хрещатик”, дитячо-молодіжного хору “Відлуння” катедрального собору Пресв. Трійці з Дрогобича, камерного хору “Оранта” Свято-Троїцького собору з Луцька. Були озвучені хорові твори композиторів-сучасників: “Л. Дичко (нова редакція “Чорирьох пір року”), А. Кушніренко (“Чия то долина”), В. Мужчила (сюїта “Прощай, XX століття”), Б. Працюк (хори на вірші Л. Костенко), М. Скорика (Псалом № 50), Р. Сов’яка (“Ой ти, місяцю-зорє”, “Вечір надворі”), В. Тиможинського (“Купайло”), Б. Фільц (“Богородице Діво”, обробка народної пісні “Тече вода ледова”), вишуканих обробок народних пісень О. Яковчука та І. Алексійчук, свіжих звучань “Духовної музики” В. Сильвестрова і хорового диптиха Г. Саська. ... Овації були кращим індикатором мистецької вправності і авторів хорових композицій, і їх виконавців” [25, с. 2–3], – акцентує Б. Сютя. Безсумнівно, новаторська практика запрошувати хорові колективи з різних міст України виявилася продуктивною і виправдала себе.

Яскравою подією “Київ-Музик-Фесту-2007” стали два авторських концерти: В. Сильвестрова та Є. Станковича. Камерний хор “Київ” виконав “Всеношні піснеспіви”, “Два псалми Давида” В. Сильвестрова, підкресливши в своїй інтерпретації “інструментальну, “дзвонову” природу сільвестрівської хорової фактури” [3, с. 2]. Камерний хор “Кредо” відспівав “Псалми” на вірші Т. Шевченка, а капела “Думка” – прем’єрний твір – “Елегію” на слова Т. Шевченка.

Третю симфонію Є. Станковича “Я стверджуюсь” (сл. П. Тичини) представили капела “Думка” та Національний симфонічний оркестр України під керуванням В. Сіренка. Рецензенти відзначають, що “за більше ніж тридцять років Симфонія не втратила ні в художній образності, ні в музичній мові і сприймалася як сучасний, знаковий твір” [3, с. 2].

Окрім того, хорову складову фесту доповнили – хор хлопчиків та юнаків НМАУ ім. П. Чайковського під орудою А. Шейко (духовні канти Д. Ростовського в опрацюванні В. Степурка), хор “Покров” під орудою О. Радько (твори О. Чистої, Т. Яшвілі, В. Польової, М. Шука, К. Білої), Галицький камерний хор під керуванням

В. Яциняка (Псалми № 12 і 53 М. Скорика, “Господи, Ісусе Христе” В. Павенського, “Алілуя” Б. Сегіна та ін.), хор “Хрещатик” під орудою П. Струця (“Кантата” В. Антонюка на сл. Т. Шевченка, “Порцеляновий павільйон” О. Безбородька на сл. М. Гумільова), Ужгородський “Cantus” під диригуванням Е. Сокача (“Узнай себе” О. Щетинського на тексти Г. Сковороди, “Видіння пророка Даниїла” К. Регамея). Ці виступи стали “однією з найцікавіших сторінок імпрези” [3, с. 2].

Достойне місце на XIX міжнародному фестивалі “Київ Музик Фест” зайняла хорова музика, представлена шістьма концертами та широкою репертуарною палітрою – від доби бароко до сучасності. Відкрити асамблею було доручено Чернігівському камерному хору ім. Д. Бортнянського хором концертом № 5 “Прийдіте, воспоїм, людіе” Д. Бортнянського та “Знайомими мелодіями” І. Грейтона.

Камерний хор “Київ” “на одному диханні” виконав Літургію і духовний концерт С. Пекалицького “Дух Твой благий”, духовні концерти С. Дегтярьова – № 2 “Терпя потерпіх Господа”, № 23 “Благо єсть сповідатися Господеві”, № 24 “Не ревнуй лукавоюшим”. Колектив виявив “високу майстерність..., захоплюючи присутніх вишуканістю виконання, відповідністю авторського стилю” [19, с. 4].

Камерний хор “Хрещатик” інтерпретував опуси сучасних українських митців, для яких характерні “цікаві й незвичні хорові співзвуччя та барвиста гармонія” [19, с. 4] – Т. Євона “Свят, свят, свят” із циклу “Блажен муж”, Г. Ковальова “Подаруй, Пресвятая, спасіння” на сл. А. Лазур, К. Троценко “Богородице Діво, радуйся”, О. Чиста “Блаженни”, Л. Донник “Антифон”, українську народну пісню “Щедрий вечір” в опрацюванні Б. Сегіна. Колектив підготував прем’єру – “Lacrimosa” Г. Хазової.

Хор “Благовість” (диригент С. Адаменко) репрезентував твори світської тематики: К. Карпенко “Впали роси на покоси”, В. Маник – дві частини з “Шести мініатюр” на вірші П. Верлена в перекладі М. Лукаша, О. Лебедєв “Пісня дощу (Весна)” з циклу “Пори року” на слова О. Фета та ін.

Тішити, що крім навчальних хорових колективів (“Anima” КНУКіМ, диригент Н. Кречко, народний хор КНУКіМ (керівник С. Павлюченко), мішаний хор Інституту мистецтв НПУ ім. М. Драгоманова (керівник П. Ковалик), мішаний хор “Світлич” Ніжинського педагогічного університету ім. М. Гоголя (керівники Л. Шумська, Л. Костенко), у концертах фестивалю брали участь численні дитячі хори, чий яскраві виступи напрочуд органічно гармоніювали з піднесеною атмосферою хорового дійства.

2010 року на фестивалі прозвучала кантата “Заклинання вогню” І. Карабиця на вірші Б. Олійника для мішаного хору і симфонічного оркестру у виконанні Національної заслуженої академічної капели України “Думка” та Національного симфонічного оркестру під орудою В. Сіренка. “Живе звучання ораторії вражає ширістю, розмахом. В музиці рельєфно відчувались елементи псалмодії як звертання до вічних цінностей” [4], – акцентує О. Галузевська.

Програма концерту “Українські прем’єри хору “Хрещатик” уповні розкрила творчий потенціал співаків. Колектив уперше репрезентував такі твори: “Помилуй мя, Боже” та “Нова радість” з хорового циклу “Блаженний той, хто вірує” Т. Іваницької, кантату “Історія ересі” К. Цепколенко на слова О. Забужко, “Одкровення Блаженного Ієроніма” для хору, фортепіано, тамтама і двох скрипок М. Шука, три українські народні пісні в опрацюванні В. Волонтира, “Ой не рости, кропцю” В. Тиможинського на народні слова.

Зокрема, С. Соколова відзначає, що кантата К. Цепколенко "...вразила несподіваними музичними рішеннями. Великий інтерес викликав твір "Одкровення Блаженного Ієроніма" Михайла Шуха, написаний за мотивами картини Ієроніма Босха "Спокуса св. Антонія". ...І взагалі концерт відзначився незвичайними знахідками. Так, співаки не стояли статично на сцені, а час від часу змінювали схему розташування..." [23].

Різні напрями української хорової музики віддзеркалили камерний хор "Покров" (диригент О. Радько) та муніципальний камерний хор "Київ" (диригент Гобдич). У виконанні "Покрову" прозвучали: мініатюра "Осінь пастораль" В. Сильвестрова (сл. Ф. Тютчева) та міні-триптих Т. Яшвілі на канонічні тексти ("О, Преславного Чудесе", "Херувимська", "Нині отпускаєши"). На думку І. Сікорської, міні-триптих було виконано зі смаком, коли звук "розростається" від монодії до повномасштабного багатоголосся" [22].

Хор "Київ" озвучив "Давидові псалми" В. Степурка, "Присвяти" В. Сильвестрова. "Перед слухачами постали філософсько-споглядальний Сковорода, романтичний Ведель, "мелодійний" Которович і наостанок – делікатно-вибагливий граціозний Моцарт – усі мініатюри надзвичайно цікаві, промовисті, "зібрані" у міні-диптихи завдяки прославним "Алілуя" після кожного "портрета" [там само].

Хор хлопчиків і юнаків Національної музичної академії України ім. П. Чайковського (диригент А. Шейко) "представив" слухачам "Острозький триптих" О. Козаренка.

У виконанні академічного хору ім. П. Майбороди Національної радіокомпанії України під орудою Л. Шиманської прозвучали "Вийди, вийди, Іванку" в опрацюванні Ю. Гомельської, "Lamento" В. Пасічника, хоровий цикл "Сум'яття душі" В. Дроб'язгіної. "Відчувалося, що композитори добре знають і відчувають специфіку хорової фактури, мислять категоріями хорового звучання" [5], – зауважила О. Голинська.

На "Київ-Музик-Фесті – 2010" чоловіча група муніципального камерного хору "Київ" озвучила середньовічну Літургію св. Іоанна Златоуста (з Перемиського ірмологіону), яку В. Кузик вважає "великим відкриттям для нашої культури". Вчена наголошує: "Опрацювання його видатним хормейстером Миколою Гобдичем і співаками "Києва" – справжній творчий подвиг, який підносить національне мистецтво на високий рівень" [14].

У 2011 році хорові концерти "Київ-Музик-Фесту" "окреслили релігійно-духовну сферу образності" [16, с. 13] – ірмоси, псалми, молитви, фрагменти з мес А. Пярта, В. Польової, С. Острової, І. Алексійчук, М. Шуха, С. Луньова, Ю. Іщенко, В. Губи. "Родзинкою" хорового "вернісажу" стало виконання "Страстей Господа Бога нашого Ісуса Христа" для читця, солістів, хору, оркестру й органа О. Козаренка.

Літургійні твори В. Степурка (частини з Літургії Іоанна Златоустого та псалми), В. Сильвестрова (духовні пісні та псалми) представив камерний хор "Київ".

На "Київ-Музик-Фесті – 2012" хорові твори репрезентували такі колективи: камерний хор "Київ" ("Літургія" В. Степурка), академічний камерний хор "Хрещатик" ("Помилуй мене, Боже", "Достойно єсть" з хорового циклу "Блаженний той, хто вірує" Т. Іваницької; "Достойно єсть", "Вірую" з хорового циклу "Відлуння літургії" М. Степаненка; "Молитва покаяння" С. Жукова (Росія); "Помилуй мя, Боже" Є. Марчук; "Рожество Христове" Г. Ковальнової, сл. Л. Лазор; "Херувимська", "Отче наш" із "Духовного триптиха" В. Антонюка; "Я благословлятиму Господа"

(псалом № 34) Б. Фільц; “Благослови, душе моя, Господа” В. Павенського; “Боже, спаси мене” М. Скорика; “Хваліте Господа”, “Достойно єсть” Л. Дичко.

У межах фестивалю відбулося ще три концерти: “Прийдіте, зійдемо” – концерт сучасної української духовної хорової музики за участю ансамблю солістів “Благовість” (диригент С. Адаменко); “Тільки прем’єри” – за участю хору Київського муніципального академічного театру опери та балету для дітей та юнацтва (головний хормейстер А. Масленникова), камерного хору та оркестру “Софія” (художній керівник і диригент О. Шамрицький); “Український хоровий вернісаж” – у першому відділі якого співав хор “Хрещатик” під орудою П. Струця, у другому – академічний хор ім. П. Майбороди Національної радіокомпанії України під керівництвом Ю. Ткач.

П’ять хорових імпрез, у програмах яких прозвучало понад 60 творів, виявили широкий спектр інтерпретаційних “знахідок” у звуковій, інтонаційній, ансамблевій, тембральній сферах, одночасно – високий художній потенціал виконавських колективів.

Програма ХХІV “Київ-Музик-Фесту – 2013”, в обсязі якого було проведено 7 концертів хорової музики, здебільшого, присвячувалися визначній даті – 200-річчю від дня народження Т. Шевченка. На концертних майданчиках міста прозвучали як уже знані твори, так і прем’єри: кантата “Гамалія” для хору і симфонічного оркестру М. Скорика, концерт під назвою “Шевченкове слово”, до якого ввійшло сім псалмів В. Сильвестрова, кантата “Чигрин” для читця і хору Р. Цися та ін. Виконувалися також хорові твори Б. Лятошинського на слова Кобзаря.

Концерти хорової музики було підготовано провідними українськими хоровими колективами – “Думка”, “Київ”, “Хрещатик”, “Софія”, “Аніма”, ім. П. Майбороди.

24 вересня – 5 жовтня відбувся ювілейний ХХV “Київ-Музик-Фест”. “У тривожний період, який нині переживає наша країна, – час боротьби за збереження цілісності держави, як ніколи, зростає значення культурних цінностей, здатних консолідувати націю. Тому у програмі фестивалю особливу увагу приділено постаті волелюбного генія українського народу Тараса Шевченка, 200-річчя від дня народження якого нині відзначає весь світ, – розповіла “Дню” керівник прес-центру “Київ Музик Фесту” Ольга Голинська. Слухачі почують сім першопочитань творів великої форми, пов’язаних з іменем і творчістю Кобзаря, а також численні мініатюри. Ще одна тематична домінанта нашого форуму – це духовна музика” [1, с. 5]. З приводу концерту під назвою “Жива душа поетова святая”, в якому брали участь камерні хори “Софія” (диригент О. Шамрицький) і “Хрещатик” (диригент П. Струць), хор ім. П. Майбороди НРКУ (диригент Ю. Ткач), В. Степурко резюмував: “Українська нація має величезний хоровий потенціал. Я вражений звучанням... хорів і маю надію, що Україна, попри всі перепони – розквітне” [18, с. 8].

Трагічні події Майдану потрясли кожного українця, знайшли відгук у композиціях українських майстів. Зокрема хор “Хрещатик” озвучив баладу “Небесна сотня” Л. Донник. Одночасно осмислення цієї теми “...цілком природно знайшло відображення у зверненні до жанрів духовної музики. Так, цілі концертні програми їм присвятили камерні хори “Київ” і “Хрещатик”. Серед масштабних композицій великого успіху здобула “Божественна Шевченкова літургія” Олександра Козаренка, виразно інтерпретована Ансамблем класичної музики імені Бориса Лятошинського (художній керівник Валентина Іконник-Захарченко)” [15, с. 4]. “Третьою константою програми постала прем’єра монументального

полотна у восьми частинах Олександра Яковчука – ораторія “Страсті Христові” на вірші Бориса Олійника. Покладена в основу задуму історія життя Ісуса Христа (до речі, в українській музиці таке звернення до цього сюжету в жанрі ораторії вперше) порушує важливі питання людського буття: добра і зла, праведності й гріховності, істини, віри, філософської проблеми вибору. Сюжетну канву втілено широкими мазками насиченого фактурного малюнка, тривалою концентрацією емоційної напруги, експресією сольних епізодів, що засвідчує схильність автора в останні роки до крупних жанрів” [15, с. 4].

Загалом, упродовж тижня проходять концерти на “Київ-Музик-Фесті”. На різних сценах Києва, в храмах відбувається 5–6 концертів симфонічної, 4–5 – хорової, 10–15 – камерної музики. Програми фестивальних заходів вельми насичені, хорова музика як спосіб національно-суспільного самовираження займає в них гідне місце.

Щодо значущості фестивалю, як події, що дарує “відкриття”, розширює діапазон композиторської творчості, Іван Карабиць наголошував: “Можемо гордитися, що наш “Київ-Музик-Фест” поступово зайняв своє місце поряд з авторитетними та знаними в світі імпрезами. Він закумулював у собі всю різнобарвність української сучасної музики, виконавства, спроектувавши її на світові музичні процеси. Завдяки цьому сьогодні ми маємо багато прихильників української музики в різних країнах світу” [2, с. 4].

Отже, хорові концерти стали традиційною й яскравою “сторінкою” “Київ-Музик-Фесту”, котра органічно доповнює панорамність цього музичного форуму. Вони підтверджують високий виконавський рівень колективів, підтримують творчий мікроклімат фестивалю, його високе реноме. Хорові концерти спрямовані, головню, на “презентацію” взірців сучасної української композиторської творчості, передусім у жанрі духовної музики, котра зайняла одне з головних місць у період незалежності Української держави. Водночас у концертах фестивалю гідно представлена музика українських композиторів попередніх епох різних жанрових площин і стильових ліній, почасти – опуси митців зарубіжжя. Хорові імпрези “Київ-Музик-Фесту” – це зразок соціально-практичного і художнього обміну ідеями, інтеграції творчого досвіду. Вони є однією з найпоширеніших форм культуротворення як виду духовного освоєння дійсності, де співіснують традиції та новації, а творча діяльність хорових колективів засвідчує їхню повноправну участь у культурному діалозі. Хорові концерти “Київ-Музик-Фесту” сприяють відродженню національної культури, розвитку інтересу широкого кола слухачів до духовних витоків, тих основ, які здавна “вберігали” українську націю від “сухот розуму і душі” (П. Штепа).

Список використаної літератури

1. *Антоненко А.* Чим здивує Київ-Музик-Фест 2014 / А. Антоненко // День. – 2014. – 20 вересня. – № 174. – С. 5.
2. *Афоніна А.* “Київ-Музик-Фест” у минулому та майбутньому / А. Афоніна // Київський вісник. – 1999. – 16 листопада. – № 126 (5351). – С. 4.
3. *Бентя Ю.* “Київ-Музик-Фест – 2007” / Ю. Бентя, А. Головань, Р. Юсипей // Музика. – 2007. – № 6. – С. 2–5.

4. *Галузевська О.* Карабиць forewer! [Електронний ресурс] / О. Галузевська. – Режим доступу: <http://composersukraine.org/index.php?id=2499>
5. *Голинська О.* Виблиски строкатої мозаїки [Електронний ресурс] / О. Голинська. – Режим доступу: <http://composersukraine.org/index.php?id=2499>
6. *Гордійчук Я.* Перший національний / Я. Гордійчук // Музика. – 1990. – № 6. – С. 3.
7. *Загайкевич М.* “Київ Музик Фест” / М. Загайкевич // Музика. – 2000. – № 6. – С. 2–5.
8. *Загайкевич М.* “Київ-Музик-Фест-99” – ювілейний / М. Загайкевич // Культура і життя. – 1999. – 6 листопада. – № 12. – С. 8.
9. *Загайкевич М.* Бути Києву фестивалним містом! / М. Загайкевич // Культура і життя. – 1993. – № 45 (3426). – С. 4.
10. *Кондратюк Т.* Сила нації – її культура / Т. Кондратюк, О. Найдюк, Т. Сачева // Музика. – 2005. – № 1–2. – С. 4–7.
11. *Костюк Н.* “Київ-Музик-Фест” / Н. Костюк // Музика. – 2001. – № 6. – С. 5–7.
12. *Костюк Н.* Хорові антифони / Н. Костюк // Музика. – 2000. – № 6. – С. 9.
13. *Кравченко А.* Музика “до-ре-мі” / А. Кравченко // Музика. – 2005. – № 6. – С. 2–5.
14. *Кузик В.* Достойна імпреза у Міжнародний день музики [Електронний ресурс] / В. Кузик. – Режим доступу: <http://composersukraine.org/index.php?id=2499>
15. *Кушнірук О.* Молитва за Батьківщину / О. Кушнірук // День. – 2014. – 10 жовтня. – № 114. – С. 4.
16. *Луніна А.* Київ Музик Фест – 2011: роздуми про музику та “сюжети” тексту... / А. Луніна // Музика. – 2012. – № 1. – С. 12–17.
17. *Муратова В.* “Київ Мюзик Фест – 96”: боротьба за культуру нації / В. Муратова // Зеркало недели. – 1996. – № 41 (106). – 12–18 жовтня. – С. 4.
18. *Пірієв О.* Хорові експресії фестивалю / О. Пірієв // Культура і життя. – 2014. – № 41 (4612). – 10–16 жовтня. – С. 8.
19. *Свиридова С.* Хоровий вернісаж / С. Свиридова // Музика. – 2008. – № 6. – С. 4–5.
20. *Семененко Н.* Ігор Щербаков: “За кордоном добре знають лише окремих українських композиторів” / Н. Семененко // Урядовий кур’єр. – 2011. – 13 жовтня. – № 189 (4587). – С. 2.
21. *Сікорська І.* Мирослав Скорик: “Київ Музик Фест” – це українська музика у світовому контексті” / І. Сікорська // Урядовий кур’єр. – 2011. – 23 вересня. – № 175. – С. 4.
22. *Сікорська І.* Палітра, зіткана з півтонів і обертонів [Електронний ресурс] / І. Сікорська. – Режим доступу: <http://composersukraine.org/index.php?id=2499>
23. *Соколова С.* Прем’єри: українські й світові [Електронний ресурс] / С. Соколова. – Режим доступу: <http://composersukraine.org/index.php?id=2499>
24. *Сюта Б.* “Київ Музик Фест’2003” / Б. Сюта // Українська культура. – 2003. – № 11–12. – С. 5.
25. *Сюта Б.* Осінній ужинок “Музик-Фесту – 2006” / Б. Сюта // Музика. – 2006. – № 6. – С. 2–4.
26. *Флейчук Х.* Кантата “Гамалія” М. Скорика на слова Т. Шевченка (естетико-соціальні та виконавсько-інтерпретаційні аспекти) / Х. Флейчук // Музичне

мистецтво : зб. наук. статей. – Донецьк; Львів : Юго-Восток, 2010. – Вип. 10. – С. 250–254.

27. Чекан Ю. На захист духовності / Ю. Чекан // Музика. – 1990. – № 6. – С. 4.

28. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// kmf.karabits.com / program](http://kmf.karabits.com/program)

Стаття надійшла до редколегії 11.09.2014

Прийнята до друку 21.10.2014

CHORAL MUSIC CONCERTS IN THE PROJECTS OF INTERNATIONAL FESTIVAL “KYIV-MUSIC-FEST”: CULTURE AND CREATIVE ESSENCE

Iryna BERMES

*Department of Methodology of Music Education and Conducting,
Drohobych State Pedagogic University named after I. Franko,
str. Ivan Franko, 24, Drohobych, Ukraine, 82100,
tel.: 032-44-21-524; e-mail: irynabermes@ukr.net*

The article deals with cultural and creative nature of Kyiv-Music-Fest choral events. The priorities of choirs' repertoire policy are singled out, the most primitive concerts are characterized what is based on the periodical materials.

Key words: Kyiv-Music-Fest, choir, repertoire, conductor, concert, festival.